

Проблема формування теоретичних основ розвитку волонтерського руху в спорті (складовий компонент галузі нормативно-правової основи спортивного права)

Марина Саннікова
Ірина Петренко

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: обґрунтувати визначальні положення оптимізації організаційно-методичної діяльності в процесі підготовки волонтерів у системі проведення спортивних змагань та управління цим процесом.

Матеріал і методи: у проведених дослідженнях використовувалися: аналіз літературних джерел і нормативно-правових документів, що стосуються цієї проблеми; експертні оцінки; моделювання організаційних процесів; метод хронологічних спостережень; методи суб'єктивної діагностики мотивації поведінки, математичного моделювання при обробці емпіричних даних.

Результати: встановлено сутність основних понять, що використовуються в цій галузі волонтерського руху, встановлено механізм формування волонтерства як явища в структурі взаємозумовлених соціальних відносин, розроблено методи класифікації якісної характеристики волонтерської діяльності та кількісної вираженості їх прояву.

Висновки: проблема формування теоретичних основ розвитку волонтерського руху в спорті досягає своєї можливості розв'язання завдяки розробленим методам геометричного вираження смислового змісту використовуваних термінів і триад, що лежать в основі побудови спеціальних семантичних просторів.

Ключові слова: волонтерський рух, соціальні відносини, сприйняття, судження, афіліація, метод геометричного вираження.

Вступ

Проблема організаційно-методичного забезпечення діяльності волонтерського руху в системі проведення спортивних змагань та цілеспрямованого управління цим процесом порушується як приватне питання волонтерської поведінки в соціальних взаємозумовлених відносинах, вимагає розуміння її природи, яка є визначальною під час побудови спільних відносин.

Сучасні методи моделювання упорядкованого уявлення емпіричних даних, отриманих у хронологічних спостереженнях під час використання комп'ютерного динамічного моделювання, розроблені в Харківській державній академії фізичної культури (далі ХДАФК), мають необхідну роздільну здатність, що дозволяє проводити модельні дослідження соціальних процесів, в яких принципово неприпустимі будь-які експерименти в їх побудові.

Практично, ці методи дослідження соціальних процесів є відображенням випереджальної аферентації в розвитку досліджуваних явищ, що забезпечує попередження розвитку помилок, які тягнуть за собою незворотні руйнівні процеси стійкості соціальних процесів. Суть цього явища відображено в загальній теорії функціональних систем, розробленої П. К. Анохіним ще в другій половині ХХ століття, але тоді не було наявних методів випереджального модельного відображення динаміки протікання розглянутих соціальних форм поведінки [1].

Аналіз літературних джерел, що стосуються, перш за все, теми проведених досліджень, вказує на недостатньо повне розуміння сутності використовуваної термінології [8]. Цей факт з високою мірою обґрунтованості викладено в загальній теорії систем, розробленої Лафті Заде, в якій введено поняття лінгвістичної змінної і поняття нечіткого простору вербального відображення змістовної сутності використовуваної термінології.

Саме тому першою необхідністю в проведених дослідженнях стало встановлення більш чіткого визначен-

ня змістовного сенсу основних понять термінологічного арсеналу, використовуваного в цій галузі з цілісної теорії спілкування. Розгляд питань внутрішніх стосунків у самій структурі волонтерського руху та відносини їх з населенням вимагає глибокого розуміння природи взаємозумовленої поведінки, яка має виняткову багатогранність прояву. Потреба таких знань виникає у всіх сферах, де є відносини "людина-людина" в конкретному освітньому середовищі їх породження. Найбільш глибокими і змістовними розробками цієї проблеми є наукові дослідження, проведені М. С. Журовим [7]. Узагальнені результати цих досліджень зводяться до розкритої закономірності механізму природи породження волонтерства як явища в структурі взаємозумовлених соціальних відносин. Фактично волонтерські або добровільні взаємини завжди спрямовані на надання допомоги для задоволення своїх інтересів, які залежать від того, кому допомагаєш, що істотно змінює уявлення про безкорисливість цього явища.

Різноманіття таких форм поведінки визначається диференціацією взаємозумовленості структури соціальних відносин, але всі вони вкладаються в формування механізму афіліації і влади [6]. Важливість самої проблеми досліджень волонтерства та його недостатнє вивчення визначає актуальність їх подальшого проведення.

Зв'язок досліджень з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося в рамках реалізації наукового проекту на 2015–2017 рр. "Теоретико-методичні основи неолімпійського спорту" (номер державної реєстрації 0115U002372), а також відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2015–2017 рр. за темою 1.5. "Методологічні основи стратегічного розвитку сфери фізичної культури і спорту в регіоні" (державний реєстраційний номер 0113U004615).

Мета дослідження: обґрунтувати визначальні положення оптимізації організаційно-методичної діяльності в процесі підготовки волонтерів у системі проведення

спортивних змагань та управління цим процесом.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз джерел літератури, пов'язаних з тематикою виконуваних досліджень.
2. Встановити сутність основних понять, що використовуються в цій галузі волонтерського руху як невід'ємної частини загальної теорії спілкування.
3. Визначити структуру побудови волонтерського руху та встановити механізм формування волонтерства як явища в структурі взаємозумовлених соціальних відносин.
4. Розробити методи класифікації якісної характеристики волонтерської діяльності та кількісної вираженості їх прояви.

Матеріал і методи дослідження

У проведених дослідженнях використовувалися: аналіз літературних джерел і нормативно-правових документів, що стосуються цієї проблеми; експертні оцінки; моделювання організаційних процесів; метод хронологічних спостережень; методи суб'єктивної діагностики мотивації поведінки, математичного моделювання при обробці емпіричних даних.

Результати дослідження

Вирішення будь-якого завдання вимагає визначення методів, адекватних складності поставленого завдання. Спільним у всіх випадках виступає необхідність вимірювання спостережень, що зіставляються. Саме поняття "міри" передбачає встановлення певної величини, для цього потрібен критерій порівняння, що дозволяє оцінити сумірність величин. У роботах І. Канта "Критика здатності судження. Критика чистого розуму" йдеться про судження як про величину, що визначається шляхом порівняння [10]. При цьому уява накладає величезну кількість образів один до одного.

Така структура побудови образу заснована на критерії статистичної поширеності, що дозволило говорити про "універсальний" метод мислення [9]. У формулюванні Гегеля це визначається як "універсальний" закон мислення [4]. У всіх випадках йдеться про введення міри. В подальшому цей метод вимірювання став називатися метод "середньої людини" [11], метод "колективної фотографії" [3].

У роботах М. С. Журова введено поняття метод "суб'єктивного" шкалювання. Як і в роботах І. Канта, отримане судження ґрунтується на статистичному принципі побудови суб'єктивного образу або суб'єктивної міри оцінки. Ряд авторів в обґрунтуванні такої форми оцінки чуттєвого сприйняття того, що відбувається, користувалися терміном "термометра", "анкетування" і ін. [2; 7]. У всіх випадках вводиться "міра оцінки", яка несе "розмитість" уявного образу.

Ґрунтуючись на теорії Л. Заде про толерантність лінгвістичної змінної [12], було введено уявлення "суб'єктивного" способу оцінки чуттєвого сприйняття простору, де ці сприйняття виступають координатними шкалами, що, в кінцевому підсумку, закріпило поняття "суб'єктивне" шкалювання [7; 9]. Фактично було створено метод кількісної оцінки якісного вираження чуттєвого сприйняття, що несе об'єктивну його міру. Цей крок дозволив розкрити механізми породження "розмитості" судження і допустимість їх використання для вирішення поставлених завдань. Його

використання дає можливість встановити сутність, вкладену в основні поняття в теорії спілкування і, зокрема, в даній галузі волонтерського руху.

На підставі застосування методу "геометричного вираження" смислового змісту використовуваного арсеналу термінів, що описують аналізовані процеси і явища, з'явилася можливість визначення часткового співвідношення базових характеристик, що породжують їх. Це вносить розуміння причин різноманіття їх трактування і помилок, що виникають при цьому. В свою чергу, це дає можливість формувати механізми цілеспрямованого управління цими процесами і породжених ними явищ.

Отриманий метод геометричного уявлення смислового змісту формування образу дає обґрунтоване розуміння розмірності простору і тривимірне його уявлення [5]. Присутність триад, якими виступають фізичні інтелектуальні та матеріальні складові, спостерігається у всіх формах наявної діяльності, що особливо наочно і ефективно для опису та надання результатів соціологічних досліджень і відображенні мотивації колективної та індивідуальної поведінки.

Особливий інтерес щодо цього представляє використання триад для відображення структурної організації влади і афіліації, оскільки саме використання триади в структурі їх відображення дозволяє розробити методи класифікації якісної структури волонтерської діяльності та дати її кількісне вираження, що і є рішенням заявлених завдань.

Висновки / Дискусія

З кожним роком волонтерський рух набуває все більшого значення і відіграє важливу роль у розвитку світової економіки. У багатьох країнах поняття "волонтер" замінюється його синонімом "доброволець". Історія добровольчого руху налічує тисячоліття і проявляється у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

На сьогодні існує необхідність визначити сутність цього феномена, природу його прояви, мотиви, які спонукають індивіда добровільно віддавати свій потенціал у відповідній сфері діяльності, оскільки нинішні починання не мають змістовного наукового обґрунтування, а побудовані на гіпотетичних висновках не завжди правильно узагальненого досвіду.

Метою проведених досліджень в цій сфері соціально-значущої поведінки є розгляд загальної природи породження добровольчої поведінки, для чого необхідно було визначити якісну структуру змісту, ступінь прояву і присутності цієї форми поведінки в конкретно взятій особистості.

Природно, що для вирішення перелічених завдань, спрямованих на досягнення заявленої мети, необхідні адекватні методи досліджень кількісної та якісної оцінки структури індивідуальної поведінки в організації спільних відносин. Ними стали методи геометричного вираження сутності використовуваних термінів і триад, що лежать в основі їх побудови.

Перспективи подальших досліджень: вирішення завдання побудови організаційно-методичної основи вдосконалення підготовки волонтерів у системі організації та проведення спортивних змагань необхідно, перш за все, розглянути основи побудови загальної теорії спільних відносин, дати чіткі визначення використовуваних понять, конкретизувати їх зміст з необхідною однозначністю їх розуміння, що є завданням подальших досліджень.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматись таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.
Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список посилань

1. Анохин, П.К. (1974), "Общая теория функциональных систем организма", *Медицина: прогресс в биологической и медицинской кибернетике*, Москва, С. 52-43.
2. Анохин, П.К. (1973), "Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем", *Наука: принципы системной организации функций*, Москва, С. 5-61.
3. Гальтон, Френсис (1978), *Методы современной биологии*, Москва.
4. Гегель, Георг Вильгельм Фридрих (1975), *Энциклопедия философских наук*, Мысль: Наука логика логики, Москва.
5. Горелик, Г.Е. (1982), *Почему пространство трехмерное?*, Москва.
6. Журов, М.С. (2000), *Основы теории общения: аффиляция и власть как социально-психологический феномен в организации совместных отношений: науч.-практич. пособие*, Харьков; Симферополь.
7. Журов, М.С. (2001), *Аффиляция и власть как социально-психологические феномены в организации совместных отношений: дис. на соискание степени канд. психолог. наук*, Харьков, 173 с.
8. Zadeh, L.A. (1978), "PRUF – meaning representation language for natural languages", *Int j. Man-Mach.-Stud.*, No. 10, pp. 395-460.
9. Ильенков, Э.В. (1968), *К вопросу о природе мышления: автореф. докт. дис.*, Москва, 32 с.
10. Кант, И. (2018), *Критика чистого разума*, пер. с нем. Н. Лосского, Санкт-Петербург.
11. Кетле, А. (1911-1913), *Социальная физика или опыт исследования о развитии человеческих способностей*, под ред. А. Русова. Киев.
12. Zadeh, L.A. (1972), "Fuzzy – set – theoretic interpretation of linguistic hedges", *j. Cybern*, No. 2, pp. 4-34.

Стаття надійшла до редакції: 18.01.2019 р.

Опубліковано: 28.02.2019 р.

Аннотация. Марина Санникова, Ирина Петренко. Проблема формирования теоретических основ развития волонтерского движения в спорте (составной компонент отрасли нормативно-правовой основы спортивного права). **Цель:** обосновать определяющие положения оптимизации организационно-методической деятельности в процессе подготовки волонтеров в системе проведения спортивных соревнований и управления этим процессом. **Материал и методы:** в проводимых исследованиях использовались: анализ литературных источников и нормативно-правовых документов, касающихся рассматриваемой проблемы; экспертные оценки; моделирование организационных процессов; метод хронологических наблюдений; методы субъективной диагностики мотивации поведения, математического моделирования при обработке эмпирических данных. **Результаты:** установлен содержательный смысл основных понятий, используемых в рассматриваемой отрасли волонтерского движения, установлен механизм формирования волонтерства как явления в структуре взаимобусловленных социальных отношений, разработаны методы классификации качественной характеристики волонтерской деятельности и количественной выраженности их проявления. **Выводы:** проблема формирования теоретических основ развития волонтерского движения в спорте достигает своей разрешимости благодаря разработанным методам геометрического выражения смыслового содержания используемых терминов и триад, лежащих в основе построения специальных семантических пространств.

Ключевые слова: волонтерское движение, социальные отношения, восприятие, суждение, аффиляция, метод геометрического выражения.

Abstract. Marina Sannikova & Iryna Petrenko. Problem of the formation of the theoretical foundations of the development of the volunteer movement in sports (an integral component of the industry of the regulatory framework of sports law). **Purpose:** to substantiate the defining provisions of the optimization of organizational and methodological activities in the process of preparing volunteers in the system of sports competitions and managing this process. **Material & Methods:** in the conducted research were used: the analysis of literary sources and regulatory documents relating to the problem under consideration; expert assessments; modeling of organizational processes; method of chronological observations; methods of subjective diagnosis of behavior motivation, mathematical modeling in the processing of empirical data. **Results:** the meaningful meaning of the basic concepts used in the volunteer movement in question was established, the mechanism for forming volunteering as a phenomenon in the structure of interdependent social relations was established, methods for classifying the qualitative characteristics of volunteer activity and the quantitative expression of their manifestation were developed. **Conclusions:** the problem of forming the theoretical foundations of the development of the volunteer movement in sports reaches its solvability due to the developed methods of geometric expression of the semantic content of the terms and triads used, which are the basis of the construction of special semantic spaces.

Keywords: volunteer movement, social relations, perception, judgment, affiliation, method of geometric expression.

References

1. Anokhin, P.K. (1974), "General Theory of Functional Systems of the Body", *Meditsina: progress v biologicheskoy i meditsinskoy kibernetike*, Moscow, pp. 52-43. (in Russ.)
2. Anokhin, P.K. (1973), "Principal Issues of the General Theory of Functional Systems", *Nauka: printsipy sistemnoy organizatsii funktsiy*, Moscow, pp. 5-61. (in Russ.)
3. Galton, Frensis (1978), *Metody sovremennoy biologii* [Methods of modern biology], Moscow. (in Russ.)
4. Gegel, Georg Vilgelm Fridrikh (1975), *Entsiklopediya filosofskikh nauk* [Encyclopedia of Philosophical Sciences], Mysl: Nauka logika logiki, Moscow. (in Russ.)
5. Gorelik, G.Ye. (1982), *Pochemu prostranstvo trekhmernoe?* [Why is space three-dimensional?], Moscow. (in Russ.)
6. Zhurov, M.S. (2000), *Osnovy teorii obshcheniya: affilitsiya i vlast kak sotsialno-psikhologicheskii fenomen v organizatsii sovместnykh otnosheniy: nauch.-praktich. posobie* [Fundamentals of the Theory of Communication: Affiliation and Power as a Socio-Psychological Phenomenon in the Organization of Joint Relations: Scientific-Practical. benefit], Kharkov; Simferopol. (in Russ.)
7. Zhurov, M.S. (2001), *Affilyatsiya i vlast kak sotsialno-psikhologicheskii fenomeny v organizatsii sovместnykh otnosheniy: dis. na soiskanie stepeni kand. psikholog. nauk* [Affiliation and Power as Socio-Psychological Phenomena in the Organization of Joint Relations: PhD Diss.], Kharkov, 173 p. (in Russ.)
8. Zadeh, L.A. (1978), "PRUF – meaning representation language for natural languages", *Int j. Man-Mach.-Stud.*, No. 10, pp. 395-460.
9. Ilenkov, E.V. (1968), *K voprosu o prirode myshleniya: avtoref. dokt. dis.* [To the question of the nature of thinking: DS thesis abstract], Moscow, 32 p. (in Russ.)
10. Kant, I. (2018), *Kritika chistogo razuma* [Critique of Pure Reason], trans. with him. N. Lossky, Sankt-Peterburg. (in Russ.)

11. Kettle, A. (1913), *Sotsialnaya fizika ili opyt issledovaniya o razvitii chelovecheskikh sposobnostey* [Social Physics or Experience in Research on the Development of Human Abilities], A. Russov (ed.), Kiev. (in Russ.)
12. Zadeh, L.A. (1972), "Fuzzy – set – theoretic interpretation of linguistic hedges", *j. Cybern*, No. 2, pp. 4-34.

Received: 18.01.2019.
Published: 28.02.2019.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Саннікова Марина Вікторівна: к. юр. н.; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Саннікова Марина Вікторівна: к. юр. н.; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Marina Sannikova: PhD (legal science); Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0003-2931-2190

E-mail: svetlanastadnik87@gmail.com

Петренко Ірина Вікторівна: к. фіз. вих.; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Петренко Ирина Викторовна: к. физ. восп.; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская, 99, г. Харьков, Украина.

Iryna Petrenko: PhD (Physical Education and Sport); Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str., 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0003-4252-1130

E-mail: ivpetrenko18@ukr.net